

ABORDAREA TEORETICĂ A FORMĂRII COMPETENȚELOR PROFESIONALE LA STUDENȚI

Maia ȘEVCIUC

Catedra Științe ale Educației

Training of future specialists through higher education must be a process of discovering new areas correlated with a very good intellectual training and on efficient structuring of on intrinsic motivation, toward the profession and it is also important a creative attitude based on a proud for their domain.

Implementation of the competence construct in the educational practice is influenced by the need of the overcoming the distance between the theoretical part of the disciplines and future professional activity.

The "Competence" construct is the integrated system of specific qualities trained in different situations of mixing of studying and social responsible experiences in the same time the flexibility to move and reorganize for the placed purpose.

Pregătirea prin studii universitare a viitorilor specialiști, indiferent de domeniu, trebuie să se constituie ca o deschidere de orizonturi, corelate cu o foarte bună formare intelectuală, cu o eficiență structurare a motivației intrinseci pentru o profesie și cu o atitudine creativă față de inserția profesională, fundamentată pe mândria apartenenței la profesie.

La momentul actual, în învățământul superior se pune accentul pe formarea specialistului competent, pe formarea și dezvoltarea competenței drept calitate a personalității.

Pregătirea specialiștilor axată pe competențe nu este absolut nouă în învățământ. Cercetările realizate demonstrează că competența specialistului este o condiție obligatorie a eficienței activității profesionale.

Implementarea în practica învățământului a constructului „competențe” este condiționată de necesitatea depășirii contradicției dintre conținutul disciplinelor de studii și viitoarea activitate profesională. Astfel, competența este caracterizată drept o capacitate generală care se manifestă și se formează în activitatea profesională, bazată pe cunoștințe, valori și-i permite omului să stabilească legătura dintre cunoștințe și situația concretă, să determine sistemul de acțiuni pentru soluționarea eficientă a problemei. Spre deosebire de cunoștințe și deprinderi, care presupun acțiuni prin analogie, după model, competența presupune experiență de activitate independentă în baza cunoștințelor universale. Competența vizează un ansamblu integrat de achiziții specifice exersate în diferite situații, prin îmbinarea cunoașterii cu experiența socială responsabilă, precum și disponibilitatea de a mobiliza, reorganiza resursele interne și externe pentru atingerea scopului.

Procesul de formare a competențelor presupune activități de integrare de aceea competența profesională poate fi dezvoltată grație diverselor situații de integrare pe care le pune la dispoziție situația de învățare.

Calitatea învățământului superior contemporan este abordată prin prisma caracteristicii sistemice multidimensionale, în care calitatea rezultatului, calitatea pregătirii specialistului reprezintă o componentă de bază a acestei caracteristici.

Competența nu poate fi definită drept sumă a cunoștințelor și deprinderilor, deoarece se manifestă în condiții concrete. A fi competent înseamnă a mobiliza într-o situație concretă cunoștințele însușite și experiența. Competența nemanifestată, care rămâne la nivelul potențialității, este cel mult o „posibilitate camuflată”.

Totodată, trebuie să remarcăm că abordarea axată pe competențe în formarea profesională nu neagă valoarea cunoștințelor pe care pun accentul adepții abordării tradiționale. Dimpotrivă, cunoștințele pot avea valoare diferită, iar amplificarea valorii cunoștințelor nu înseamnă întotdeauna amplificarea nivelului de pregătire a studentului pentru activitatea profesională.

La descrierea componentei „profesionale”, pe lângă cerințele de calificare, mulți savanți pun accent pe competențele-cadru, competențele de bază și competențele speciale, cum ar fi:

- *competențe generale*, care-i sunt necesare în activitatea social-productivă oricărui specialist contemporan;
- *competențe de bază* - competențele într-un anumit domeniu profesional, nivelul de pregătire profesională a absolventului, care presupune posedarea de cunoștințe, capacități, atitudini necesare pentru realizarea anumitelor activități profesionale;
- *competențe speciale* - competențe în realizarea unei acțiuni concrete, de soluționare a unei probleme concrete sau sarcini profesionale.

V.Șadricov definește competența drept o caracteristică individuală a gradului de corespundere cerințelor profesiei și delimitează următoarele competențe:

- competențe speciale – stăpânirea activității profesionale la nivel suficient de înalt, capacitatea de a proiecta dezvoltarea profesională continuă;
- competență socială – stăpânirea activității profesionale în comun (în grup), prin colaborare, inclusiv a activității de comunicare profesională acceptate în cadrul unei profesii concrete, responsabilitatea socială personală pentru rezultatele muncii profesionale;
- competență axată pe personalitate – cunoașterea metodelor de automanifestare personală și autodezvoltare, a mijloacelor de rezistență în formarea profesională a personalității;
- competență individuală – cunoașterea procedeelelor de autorealizare și dezvoltare a individualității în limitele profesiei, capacitatea de autodesăvârșire individuală.

Realizarea acestor competențe este asigurată de dezvoltarea unor calități personale cum ar fi: memorie durabilă, gândire flexibilă divergentă, autoorganizare, echilibru emoțional, flexibilitatea atenției, spiritul de observație etc., care în concordanță cu sistemul stabil de valori morale asigură formarea componentelor necesare pentru instruire în cadrul oricărei specialități universitare.

Calitatea pregătirii profesionale, formarea competențelor-cadru este condiționată de tehnologiile utilizate în învățământul universitar. Organizarea interacțiunii între studenții unei instituții sau din instituții diferite depinde de valorile dominante. În funcție de axă, tehnologiile pot fi orientate atât spre amplificarea eficienței rezultatelor studenților, cât și spre crearea condițiilor de satisfacere a trebuințelor personale, determinarea posibilităților lor potențiale în activități concrete.

Învățământul universitar contemporan pune accent pe amplificarea caracterului practic-orientativ în formarea profesională, pregătirea specialiștilor capabili în timp scurt să se adapteze la condițiile schimbătoare ale domeniilor de activitate profesională, a noilor tehnologii informaționale și sisteme de comunicare. Astfel, pregătirea profesională în cadrul universitar trebuie să fie axată pe următoarele:

- invocarea activismului studenților;
- stimularea alegerii traseului individual de activitate și motivarea creativității;
- asigurarea manifestării gândirii critice și schimbului de opinii;
- asigurarea colaborării și soluționării problemelor în grup;
- organizarea trainingurilor vizând strategiile etice de comportament și formarea competențelor de comunicare profesională;
- asigurarea sprijinului în autoconducerea activității individuale.

Iar calitățile generale necesare formării unui specialist competent sunt:

- flexibilitatea, capacitatea de a modifica programul de activitate în conformitate cu cerințele situației;
- abstractizarea, capacitatea de a generaliza cu succes fapte concrete, de a se baza pe imagini în procesul de gândire;
- reflexia, capacitatea de a stoca informația în memoria de lungă durată, de fiecare dată reactualizând-o, gândirea minuțioasă a propriilor acțiuni.

A.Verbițchi propune un model de realizare a tehnologiilor educaționale, în care indică atât diferențele în activitatea de instruire realizată de student, cât și în realizarea ulterioară a activității profesionale. Totodată, condiționează trecerea de la un gen de activitate a studentului la altul prin schimbarea consecutivă a următoarelor modele de instruire:

- semiotice (orientate spre dezvoltarea competenței de lucru cu textul);
- de imitare (orientate spre dezvoltarea independenței în gândire și includerii personale a studentului într-o situație concretă a activității profesionale);
- sociale (situații de problemă tipice activității profesionale care necesită activitatea în comun a studenților).

Realizarea metodologică a acestui model presupune: elaborarea obiectivelor generale → motivația (activizarea activității de instruire a studenților) → lucrul cu textul (sursele primare și schemele de bază ce cuprind tezele fundamentale ale conținutului) → proiectarea situațiilor, imitând situații de problemă ale activității reale → organizarea reflexiei → evaluarea (autoevaluarea, evaluarea în grup a rezultatelor activității).

Logica propusă de realizare a activității include două grupuri de procedee metodice: 1) procedee orientate spre soluționarea unei sarcini concrete; 2) procedee pentru toate tipurile de activități ce ar contribui la dezvoltarea experienței profesionale subiective a studenților.

Utilizarea unui astfel de model ar schimba poziția cadrului didactic de la „transmițător de cunoștințe” spre „moderator, consultant”.

Modelul pregătirii profesionale axate pe competențe presupune realizarea obiectivelor legate atât de obiectul muncii, de realizarea funcțiilor concrete, cât și de cerințele interdisciplinare integrate la nivelul rezultatului procesului de învățământ. Pregătirea profesională trebuie să ofere studentului posibilitatea de a soluționa diferite situații în afaceri și în viață manifestând:

- competențe social-profesionale (referitoare la individ, subiect al activității și personalitate; sociale care determină interacțiunea lui cu alte persoane);
- competențe general-profesionale (informaționale legate de obținerea informației și prelucrarea ei; algoritmice, legate de capacitatea de a soluționa sarcini profesionale, utilizând adecvat cunoștințele manageriale).

Totodată, studentul trebuie să posede competențe speciale profesional-funcționale, care asigură concretizarea competențelor general-profesionale în cadrul unui domeniu concret al muncii.

Organizarea structurală a formării profesionale poate fi constituită din următoarele componente: managerială, conținutistă, procesuală și rezultativă.

Componenta managerială include: determinarea obiectivelor formării profesionale, în baza analizei sistematice a activității profesionale; determinarea conținutului învățământului în raport cu obiectivele proiectate; determinarea conținutului educațional necesar pentru realizarea obiectivelor.

Componenta conținutistă (ciclurile de discipline, curriculumurile disciplinare) presupune: flexibilitatea conținutului care este asigurată prin abordarea modulară a formării structurale a colectivelor studențești, individualizarea și realizarea feedback-ului efectiv, corelarea conținutului cu timpul și locul concret; toleranța programelor care să exprime dezvoltarea respectului față de sine și alții; continuitatea reflectată în lipsa limitelor de timp, procesuale și de vârstă; relevanță și dozare.

Conținutul pregătirii profesionale axate pe competențe trebuie să ia în considerație cerințele socioculturale și psihopedagogice, determinate de specificul activității profesionale în fiecare domeniu concret. Determinarea conținutului pentru pregătirea profesională competentă trebuie să se structureze pe logica activității de învățare, cvasiprofesionale (analogică celei profesionale).

Unitatea de bază a conținutului formării competențelor în contextul activității profesionale poate fi situația concretă (de exemplu, pedagogică).

Componenta procesuală include sistemul integru al tipurilor de activitate, procedeele și acțiunilor, care orientează studentul spre sintetizarea profesionalului și moralului în viitoarea activitate profesională.

Componenta rezultativă vizează aprecierea rezultatelor activității de învățământ prin prisma competenței studentului de a se adapta la condițiile în schimbare din societate și dinamismul înalt al schimbărilor în activitatea profesională.

Formarea competențelor profesionale necesită includerea activității didactice a studenților în situațiile analogice activității profesionale, prezentate prin diferite forme de activitate cvasiprofesională.

Determinarea conținutului în vederea pregătirii studenților pentru activitatea profesională trebuie să se realizeze prin prisma contextuală, care presupune reconstituirea activității profesionale pe aspecte obiectuale și sociale. Modelul conținutului integru al activității profesionale inclus în instruirea contextuală trebuie să prezinte un sistem de probleme profesionale, sarcini și funcții care sunt reflectate în integritatea sarcinilor cvasiprofesionale și instructiv-profesionale. Astfel va fi posibilă inițierea studentului în aspectele reale ale activității profesionale, a conținutului ei, dinamicii, formelor de organizare, normelor și valorilor.

Complexul de sarcini, metodele de activitate profesională, inclusiv a situațiilor interacțiunii lor social-psihologice, reglate de sistemul normativ-valoric al activității constituie contextul profesional al pregătirii axate pe competențe a viitorului specialist.

Bibliografie:

1. Зимняя И. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования // Высшее образование сегодня. - 2003. - № 5.
2. Шадриков В. Новая модель специалиста: инновационная подготовка и компетентностный подход // Высшее образование сегодня. - 2005. - № 9.
3. Пищулин В. Модель выпускника университета // Педагогика. - 2002. - №9.

Prezentat la 07.05.2007